

De laatste horde voor de eindstreep

door Heleen van Veen

De verbeterde Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen heeft al een lang traject afgelegd. Maar de eindstreep lijkt dan toch in zicht. Een gesprek hierover met Jasper Boele, directeur van het LSR, die al die tijd lobbyde voor verbeteringen.

Drie wetsvoorstellen even zoveel bewindslieden en vier verschillende kabinetten – waarvan er twee vielen – passeerden. Het traject voor de invoering van een verbeterde Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz) lijkt nu echter op schema te liggen. De minister houdt in het najaar een internetconsultatie waar iedere organisatie, cliëntenraad of burger op kan reageren, waarna het wetsvoorstel via onderraden en ministerraad naar de Raad van State gaat en weer terug. Vóór de Tweede Kamerverkiezingen volgend jaar wil minister Schippers de wet nog indienen in de Tweede Kamer. Of de wet daar voor die tijd ook nog wordt behandeld is maar de vraag. Om in olympische termen te spreken, de hordes zijn genomen, maar halen we op tijd de eindstreep?

Opeenvolgende wetsvoorstellen

In 2007 initieerde minister Hoogervorst het wetsvoorstel 'Cliënt en Kwaliteit' ter vervanging van een aantal wetten op het gebied van kwaliteit van zorg, klachtrecht en medezeggenschap. 'Het wetsvoorstel voegde te weinig toe aan de rechtspositie van cliënten en dreigde op sommige punten die rechtspositie zelfs te verzwakken. Dat hebben we unaniem afgewezen,' aldus Jasper Boele, directeur van het LSR die al die tijd lobbyde voor de wettelijke versterking van cliëntenraden. 'Het voorstel 'Wet cliëntenrechten zorg' onder minister Klink, was al een enorme verbetering.' Begin 2013, na de val van het toenmalige kabinet, veegde minister Schippers ook dit wetsvoorstel van tafel. Nog even was er een plan om regelingen rond medezeggenschap onder te brengen in een wet 'Goed bestuur in de

zorg' tot begin vorig jaar besloten werd de Wmcz te handhaven en te verbeteren.

Lobbywerk en tijdsgeest

Boele: 'Eigenlijk zijn we weer terug bij wat het meest voor de hand lag: een verbetering van de reeds bestaande wet, de Wmcz. Dit traject duurt nu bijna tien jaar. De inhoud van de opeenvolgende wetsvoorstellen geven een aardig beeld van de ontwikkelingen in de zorg. Lobbywerk en tijdsgeest hebben met zich meegebracht dat de opeenvolgende wetsvoorstellen steeds beter werden. Twee jaar terug nog vond minister Schippers het niet nodig cliëntenraden in de ziekenhuizen verplicht te stellen. Nu is dat heel anders. Onze lobby voor behoud van de wettelijke verplichting van een cliëntenraad in de curatieve sector is geslaagd. De discussie over het nut van cliëntenraden in de curatieve sector is inmiddels irrelevant en tegengesteld aan de algemeen gedeelde opinie dat cliënten meer invloed moeten hebben. Dat collectieve medezeggenschap en individuele participatie elkaars waardevolle en noodzakelijke aanvulling zijn om het cliëntenperspectief tussen de muren en de oren van de instelling te krijgen. Dat is winst.'

Instemmingsrecht

'Van heel groot belang is dat in het huidige wetsvoorstel het instemmingsrecht het verzaamd adviesrecht vervangt. Het instemmingsrecht is een belangrijk instrument. Ik ben dan ook blij dat we de politiek ervan hebben kunnen overtuigen dat dit helpt om bestuurders al op voorhand het cliëntenperspectief mee te laten nemen in hun beleid. Mist

Jasper Boele

de cliëntenraad een afweging vanuit het cliëntenperspectief in een voorgenomen besluit van een bestuurder dan zal hij geen instemming geven. Een belangrijke voorwaarde voor de zo gewenste cultuurverandering. Overigens, wat er aan het nieuwe wetsvoorstel schort is dat het niet geldt voor private zorginstellingen. Maar voor een patiënt is het niet relevant hoe de zorg wordt gefinancierd; individuele en collectieve inspraak moet onafhankelijk van de financieringsgrondslag geregeld zijn.'

Incidenten

'Dat in de loop der jaren de voorstellen verbeterden had niet alleen te maken met de lobby van het LSR en ander patiëntenorganisaties. Media en politiek zijn incidentgericht. Misstanden verschenen in de media. Kritiek op de dominantie rol van zorgverzekeraars klonk steeds vaker. Verschillende incidenten over wanbeleid of zelfverrijking en bevoordeling aan de top van zorginstellingen speelden vast ook een rol waardoor het belang van goed bestuur meer aandacht heeft gekregen. Reden overigens waarom het enquêterecht in het nieuwe wetsvoorstel als belangrijk recht gehandhaafd blijft. De

Inspectie voor de Gezondheidszorg trad steeds prominenter op. Die incidenten waren ook aanjagers. Zorgden voor maatschappelijke druk. Het nieuwe zorgstelsel heeft cliënten in een andere rol geplaatst. De gewenste invloed van cliënten leidde ook tot het besef dat zij dan ook meer bevoegdheden zouden moeten krijgen.'

Goed bestuur

'De bovengenoemde ontwikkelingen in de zorg voerden ook de druk op bestuurders van zorginstellingen op. Het heeft er toe geleid dat de brancheorganisaties in de zorg anders zijn gaan kijken naar hun rol. Je ziet dit ook aan de onderwerpen van managementfilosofieën en boeken die hierover de laatste jaren uitkomen. Veelzeggend is dat in de Zorgbrede Governancecode 2017 die de brancheorganisaties onlangs hebben opgesteld, medezeggenschap van cliënten expliciet wordt genoemd. Dat is positief. Het lijkt een omkerende beweging. Vroeger werden zorginstellingen bestuurd door geneesheren of zelfs verpleegkundigen. Dicht bij het doel. Naarmate zorginstellingen groter werden kwamen de managers; de ondernemers. Nu zie je dat bestuurders weer bezig zijn met waartoe een zorginstelling op aarde is, met het maatschappelijk effect, met de patiënt.'

'Een begroting op orde hebben en de organisatie draaiende houden moet geen doel op zich zijn. In plaats van governance op de regel, moeten we streven naar governance op het doel. Maar om die cultuur te bereiken hebben we wel regels nodig. Dat geldt ook voor medezeggenschap. Een goed geregelde wetgeving is geen doel op zich. Het is een instrument om te komen tot. Een noodzakelijk instrument. Haast is dus geboden om de verbeterde Wmcz in te voeren. Het einde van de vierde kabinetsperiode waarin medezeggenschap van cliëntenraden in de steigers staat is al snel in zicht.'